

LÕUNA SÄDE

MÄRLIN. REEVI SELTSI VÕLJAAND, Hinnakatal, 1934.a.

S A A T E K S .

Lõuna Aafrika Vabariigist on tihti juttu üleilmselt ajakirjanduse vee-
gudel ja ka mitmete uude raadiosaadetes. Toimetuse arvamus kohaselt on
vajalik, et ka eestlased, kes laiali üle maailma asuvad, saaksid omale pildi,
milline on vaadeldud kohalike eestlaste poolt, kellel ligi kakskümmet aastat
ne pilk selgelt Aafrika kontinendi lõunapiirile.

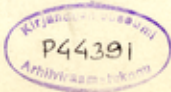
Ei ole mõeldav, et tänapäeva eestlane peaks leppima ühekülgse asjade valgus-
tamisega, vaid vajalik on juba võrdlev teadmine, mis aitab probleemide tuu-
tuna ligemale lugejale, kes asjadest vähegi huvitatud on. Ka ei tule loomuli-
kuse pidada, et tänapäeva kiire elutempo katkestaks nagu mõnival probleemide
lahendamiseks ühekülgsete teadmisega, ainult ühes suunas edasi transpide.
Sellise lahendusviisi juures tekib tõesti erapealetult kainele eestlasele
tunne, et tegemist on pahatahtlikult sihiliku vaatega, milline lausa kurdiks
muutub, kui peaks juttu olema tõest ja õigusest.

Et sellisest raskusest vähegi selguks saada, laeab toimetuse oma vapralt
kaastööliste jutustada vabalt, nende parima Eratundmise järele Lõuna Aafrika
Vabariigisse puutuvaid asju, mis peaksid kõnelema selget keelt iseenes
üle.

Kõnelev väljanne on vastavalt oma võimalustele küll väike algatus, aga ta
on seda enam hinnatav, et ei ole olnud puud heast tahtest ja abivalmidusest,
eriti kaastööliste osas, kes kõik oma vaeva kaudu materjalid hankinud ja seda
lühitööd teinud edasi annud on. Meile väljendab toimetuse oma parima tänu!

Samalugupeetavale lugejale aga soovib toimetuse kaine ja asjalikku meelt,
mis on ja väga omase eestlastele. On oluline, et maailma sündmusi ja nende
vilgust mõista ning kirjeldamisviise peame kõik tähelepanema ja eriti hooliga
nende kirjeldamise mõistumiseks kõiki kättesaadavate allikatega. Ainult sel
kombel võime tungida tööle lõhemale, jõudes lõpuks sündmusliku tuumani.

Toimetuse.

LÕUNA AAFRIKA TÕUSTUSE ARENG

Tõustuse osatähtsus on iseseisva riigi majanduselus suur ning rahva eluline elustandard on suures ulatuses sõltuv kohaliku tõustuse tugevusest. Lõuna Aafrika Vabariigi rahvaste elustandard on senini olnud siiski rohkem sõltuv põllumajandusest ning maapõuevaradest, kuna alles 20. sajandi keskpaiga tõusis kohapealse tõustuse osatähtsus domineerivaks ning viimasteistkümnede aasta jooksul on tõustuse areng olnud väga vähesel määral, kus tõustus oleks sarnase lühikese ajaga nii revolutsioonilise arengu üle elanud. Tänapäeval on see areng oma täie järele saades ning tõustuse osatähtsus tõuseb iga päevaga.

L.A. TÕUSTUSE SAUND.

Enne esimest maailmasõda eksisteerisid siin ainult üksikud tõustusalad nagu jahuvekid, kühmla- ja seebivabrikud, nahatõustused, viinavabrikud ning vankritetegenistõustused. Kuid samal ajal voeti sisse isegi aineid nagu juustu, väid, peekonit, kuivatatud puuvilja, tubakasandusi j.n.e. Sel ajal ei oodustatud ega määratud ka mingit kaitset osatõustusele. Alles 1925n., kui kindral Hertzog oli teist aastat peaministriks, sõndas ta deklaratsioonis, et ta pooldab kohapealse tõustuse arengut ning lubas kaitset neile tõustusharudele, millised on võimelised tootma õkonoomselt ning väärivad kaitset.

Sellele võib pidaa aastat 1925 Lõuna Aafrika tõustuse sünniaastaks. See Tagasihoidlik algatus rajas kohapealsele tõustusele alusmääri, ning teine maailmasõda võimaldas olenevate tõustuste väljarenemist ning uute algamist, mida rahu ajal vast ei oleks juletud kritaada. Tänapäeva L.A. tõustust võib võrrelda teiste arenenud naade tõustusega.

TÕUSTUS.

Lõuna Aafrikas on olnud alaline puudus oskustõustlastest (valgetest), kuid samal ajal on küllaldaselt lihttõustlasi (neegreid ja värvilisi). See põhjustab väga suurt erinevust liht- ja oskustõustlaste tõustasus. Kuid see oleks kindlasti eksiarvamine nagu oleks siin palju odavat tõustjõudu. Neogrid ja värvilised vajavad pidevat järeelvalvet ja juhtimist ning vähegi nõrgema järeelvalve tulemuseks on praak toode ning rikutud masinad. Põhile selle on suuremates tõustustes lihttõustlaste palgad subsideeritud prii sõõgi, korteri ja transpordiga.

Huvitav on märkida, et siin tõusturid ise propageerivad tõustasude tõustmist selleks, et ergutada individuaalset produktiooniõustust. Tõustasude pideva tõustu tõttu osineb rahulolematust tõusttingimuste üle väga harva. Tõusta tõustlasi on monendil 1,6%, mida võib pidaa täiesti minimaalseks.

RIIK JA TÕUSTUS.

Senised valitsused L.A. on rangelt pidaanud kinni eramajanduse põhimõttest ning siin on ainult üksikuid riigi poolt kontrollitavaid ottevõtteid. Wende tekkimisele ole olnud tingitud natsionaliseerimisepoliitika tagajärjel, vaid vastavalt riigi kontrolli-alla- majanduse ning julgeoleku vajadustele. Tähtsamad riigi kontrolli alla kuuluvad ottevõtteid on ISCOR (Iron and Steel Industrial Corporation), milline alustas oma produktiooni 1934 a. Kuna orakapital andis ainult R439,272 vajatavast 750 milj., siis valitsus investeeris puudava summa ning 1946 a. ole kaetud rohkem orakapitali juurde tõustata.

Kui raua- ja terasetoodang 1950 a. oli natuke üle poolte miljoni tonni, siis 1960 a. tõusis toodang 2½ milj. tonnile aas-

tas. Kõsilolevate laienduste abil loodetakse toodangut tõsta 4½ milj. tonnile aastas. Seniavastatud rauamaagi tagavarad on 480 milj. tonni, mille puhta raua sisaldavus on üle 60%. Kogu L.A. rauakaevandused rahuldavad mõeldi enam kui 3/4 maa vajadusest ning ISCOR toodab sellest 65%.

Samuti tekitab olulist osa t88stuse hulgas SASOL (South African Coal, Oil and Gas Corporation Ltd.), milline alustas tootmist 1948 a. Kuigi SASOL asutati peamiselt bensiini tootmiseks põlevkivist, on ta kõrvalproduktide väärtus keemiat88stusele tohutu. T88stus on kujunenud linnakeseks nimega Sasolburg ning asub Vaali jõe läheduses umbes 50 miili Johannesburgist. Linna lähedal on tal põlevkivikaevandus, milline on üks moodsamaid maailmas, ning tonni põlevkivi tootmine maksab ainult 50 senti. Praegu katab SASOL 10% kogu maa bensiini vajadusest ning 1968 a. loodetakse toodangut kahekordistada. Põlevkivi tagavarasid lähikonnas hinnatakse 650 milj. tonnile.

ERAT88STUS.

L.A. erat88stusele on koondunud nelja poapiirkonda ning need piirkonnad annavad 75% kogu maa t88stustoodetest. Poapiirkondadeks on Kapi Provintsi läänosa, Port Elizabeth Umbrusega, Durban Umbrusega ning neist kõige suurem Lõuna Transvaal. Valitsuse poliitika mõjul on alanud t88stuste deentraliseerimine ning palju uusi t88stusi asutatakse tulevaste neogerriikide lähikondadesse.

Metallit88stused said erilist hoogu ISCOR'i asutamisega ning tootmisel on väga mitmekesine. Nende t88stustoodeteks on elektri- ja mehaanika, põllut88stus, transportvahendid, elektrimootorid, kaablid, majapidamistarbed j.n.e. Eriti hoogne on mootorsõidukite valmistamine ning kaheksa erinevat autofirmat on alustamas mootori blokkide valmistamist kohapeal. Ka süüteküünlad t88stus on asutamisel.

Metallit88stuse areng oli 1955 ning 1960 aastate vahemikul järgmine:

1955 a. ottevt.	2364	t88stusi	153207	toodangu väärt.	R3212	milj.
1960 a. "	2579	"	172,337	"	R6292	milj.

Keemiat88stus on välija arenenud pärast II maailmasõda ning areneb edasi tohutu kiirusega. Kuna maapõuevarad on siin väga rikkalikud, siis loodab keemiat88stus lähena viie aasta jooksul varuda kogu maa vajadused t88stuskeemikaalide alal. Ka edutakse keemiat88stusi suur mõeldmine väävelhappe (loodetakse 200.000 tonni aastas) ja teiste keemiliste ainete järele uraaniumikaevandustes.

Suuremaid keemiat88stusi kogu Aafrikas on African Explosives and Chemical Industries. See ottevt. omab Modderfontainis kütte, milline on suuremaid dünaamidi tootjaid maailmas. Põhilehkeainete ning põlluväetiste toodab ta veel üle viiekümne erineva t88stuskeemikaali. Lõhkeaine toodang on üle viie milj. 50-naolase kasti lõhkeainet aastas, mida tarvitatakse peamiselt kuldikaevandustes. Põllumajandus tarvitab üle 1,1 milj. tonni põlluväetist aastas. Keemiat88stuse üldtoodangu väärtus on umbes R227 milj. aastas.

Laiendatav on ka toiduainetet88stus. 1959 a. oli 1494 ottevtot 182,232 t88stusega ning toodangu üldväärtus oli R575 milj.

Kalat88stus on kasvanud 1945 a. alates tohutul. Olles piiratud India ja Atlandi ookeanidega on meresaadused väga kättesaadavad ja ka rikkalikud. Juba 1959 a. oli L.A. kalatoodang kuusosal kohal maailmas ning kalasaaduste eksport tõusis üle R35 milj. Põhikultuur 1961 a. 1,1 milj. tonni. Kalapõik ja konserveeritud t88stused annavad t88st 20.000 inimesele.

Tekstiilitööstus on arengujärgus ning parema kvaliteediga riided ohumomendil ülojõukäivaks tehnilise tööstuse puudumise tõttu. Näitaks villast riidet valmistatakse kohapeal ainult pool milj. yardi, kuna import ületab kahesamilj. yardi. Puuvillast riidet valmistatakse kohapeal 160 milj. yardi ning ligi 300 milj. yardi importeeritakse. Sukki ja sokke kootakse kohapeal 35 milj. paari ning vähem kui 5 milj. paari importeeritakse.

Vaipadest kootakse kohapeal hästituntud Axminster ja Wilton pörandavaibad.

L.A. TÖÖSTUSE ARENG ARVUDEKS

Aasta	tööst. arv.	tööst. arv.	toodang (milj. R)
1920	6830	175,580	185,8
1930	10830	208,661	225,2
1940	10830	208,661	270,6
1950	10830	208,661	277,2

Tööstuste koosseis erinevate raaside järgi 1960 a. tööstustest ja chitusalal ning nende tööstustest:

	valged	neogrid	värvilised	kokku
tööstajad	231,200	428,200	137,100	796,500
palgad milj. R	423,5	148,3	80,4	652,2

Viimaste statistiliste andmete järgi tööstuste produktioon 1963 a. 9%, kusjuures tööstuste arv tööstuses ainult 41%. See näitab produktiivsuse tõusu koos tööstuse tõusuga. Kui neogridi ostujõudu hinnati 1956 a. R200 milj., siis tööstus see 1963 a. R800 milj. Neogridi ostujõud, keda üle 11 milj., on kohalikule tööstusele väga oluline.

Kuigi L.A. tööstus on noor, ta on selle juures väga nõudne ja ajakohane. Vähene oskustööstuste arv sunnib maksimaalsele mehhaniseerimisele ning kapitali rehkus ei tee mehhaniseerimist raskeks. Ka on produktioon üldiselt kõrgeväärtuslik, tänu Standard Büroole, milline on siin üks efektiivsuseid vabas maailmas. Standard Bürool on 37 laboratooriumit, millistes töötavad 500 tehnikut ning sisseseadete väärtus on üle R2 milj.

Et tööstuse kiire areng ei jookseks ummikusse, kutsus Pannister ametisse nõuandja, kes analüüsib kohapealse turu vajadusi ning ekspordivõimalusi. Analüüsi andmed tehakse kättesaadavaks tööstustele, kes osakorda saavad suunata äärmiselt oma produktiooni vastavalt nõudmistele, vältides sellega üleproduktiooni üksikutel aladel.

L.A. tööstus on tugeval alusel ning vaatab julgelt tulevikku.

A. Ojanets.

- o - o - o -

ESTLASE ÜNGESPORDIHARRASTAJAINA LÕUNA AAFRIKAS.

Kunagine Ühendriikide President Hoover ütles: "Õngitseja on juhusotsija. Ta poseeb oma hinge puhtas shus jälgides forelli mängu või päiksekiirto völu votevõljaladel. See teeb mõnu ja inspireerivainu inimesoni looduse mõistlikkusest. See on sport, mis teeb kasumikihast naeruväärse, alandab egoismi, rahustab viha ja teeb õngitseja rahumeelseks, sest tal pole midagi vaja otustada enne järgnevat päeva. See õpetab inimesele diisipliini, kala oes on kõik inimesed võrdsed."

Kapliina eestlastest on mitmed selle spordi harrastajad. Kohalik "Cape Piscatorial Society" on nagedavee, nagu on seda siinset jões, tammid ja järved, üngespordlaste selts, mis on vanim Lõuna Aafrika Vabariigis ja millel on sel hooajal 327 liiget. Nende hulgas on juba hästituntud liikmetena kolm eestlaste abielupaari: Hr. ja pr. E. Liiv, hr. ja pr. P. Võro ja hr. ja pr. A. Ojanets. Lisaks neile harrastavad veel üngespordi

härnad A. Talpak ja L. Kodex pojaga.

Belminetatud šagesportlaste selts korraldab püügilubade väl-
jaandmist ja kontrollib püügipikkust. Samuti valvab see selts
forelli (eestikeelse nimega iharus ehk Hõrnus) kui ka musta
bassi arengut, paljundamist ja sörnikute (fingerling) lisan-
damist järvele püügivetole. Kohalikest kalaliikidest on hinna-
tuin vikorkaare-iharus (salmo gairdnerii), mida tuntakse Englo-
Ameerika orbiidid "Rainbow Trout'ina". Sellele järgneb täna-
line iharus (salmo trutta - Brown Trout), siis väikesel mää-
ral allika iharus (salvelinus fontinalis - Brook Trout) ning
ning nende kahel viimasel ristsugutisena n.a. tiiger-iharus (Ti-
ger Trout), mis oma nime on saanud värvist ja tiigrivõrdilisest
mustrist külgedel ning ühtlasi võistlusvalmidusest ja vastupi-
davusest õnge otsa sattudes. Ta on nagu hobuoesel, kes ise ei
paljune, vaid keda paljundatakse kohapeal U. S. Brook Trout'ist
ja L.A. Brown Trout'ist. Sörnikud lastakse spordistarbeks
votesse, kus nad soojas kliimas ja heades toidutingimustes a-
ronevad aasta jookul püügipikkusteks.

Arvukalt leidub püügivetes musta bassi (Black Bass), mis
on forellist väiksem kala. Bassi on kaht liiki: suure- ja väik-
sesuulisi (micropterus salmoides ja micropterus dolmieu). Ka
ahvenaid (perca flavescens) olevat vette lastud, kuid eestlas-
test kalastajatele pole nad veel õnge otsa hakanud. Kõiki ülal-
nimetatud kalu on lubatud püüda ainult kunstliku õngega. See
tähendab, et jõgedest võib püüda sulgedest kärbse imitatsiooni
konksuga kuna tammides võib kasutada nii kärbse-, lusika- või
ketrusõnge (fly, spoon, spinner). Mingisugust elusat ega elu-
tut sõõta pole lubatud kasutada. Väljatõmmatava forelli ja Bas-
si pikkuseks on enamasti 10 tolli, olenevates veelast. Kõik
seltsi liikmed peavad andma seltsile andmed kõigi, eriti klu-
bi veeladelt, püütud kalade kohta, mis peavad sisaldama pikku-
se, raskuse, iharustel see, peaseonused, püügikoha ja -aja, kel-
laaja, kõhusisaldavuse, märkuse võistlusvalmiduse kohta ning
õnge tüübi. Ka on soovitatav anda märkida tuulesuund, -tugevus
ning temperatuur. Need andmed võimaldavad seltsi uurimisosa-
konnale kindlaks teha migratsiooni, kasvutingimusi, toidu hulka
j.n.e. Ühtlasi on need andmed klubi liikmetele kättesaadavaks
tehtud väljapandult iga kuu kohta kategoriseeritud veelade
järvele, basside kohta antakse üles vaid pikkus, kaal, ilmastiku-
tingimused ja püügiriista tüüp. Rapordid on aluseks ka erilub-
dade väljandmisel. VKLiskulalistele võimaldatakse korraldada
spordipüüki kas sekretäri poole pöördumisel või mõne liikme
otsepanekul.

Unbes 50 miili Kaplinnast looduslikult ilusas French Hook'i
orus asub Wonnorshook'i reservuaar 7½ miilise Unbernõõduga, mis
on tuntuinaks tanniks vikorkaare- ja pruuni iharuse püüdmiseks.
Aasta jookul antakse seal kalastamiseks ainult 20 oriluba,
milledest 10 on hooajalist ja 10 rändavat (floating) luba, mi-
da antakse vaid püüvaks või mädalalõpuks. Ühe püüva kohta lub-
atakse tanni mandala sisse ainult kolm autot. Nii on siis ju-
ba enne kella 7-ot hommikul nita autot välisvärava taga,
et kui enda autoga sisse ei pääse, siis ehk saastub esimese
kolmeaga kassa seada. Selle tanni iharuses on head sportlased
pirmottides ja hüpotes. Keskmiseks kaaluks 1963 a. hooajal oli
1 1/4 - 1 3/4 naela ja 1964 a. kuni 3 naela. Enamik kalu kaalub
siiski 2 - 2½ naela. 1963 a. hooajal tõmbas pr. Võro ühel Hom-
nikupoolikul siit välja 9 vikorkaareiharust, olles sellega esia-
masta hulgas hooajal ühe püüva kohta. Tannis leidub ka väike-
said iharusi, kuid need pole tüliks kunstliku õngega püüdmisel.
Sagades kasutatakse peamiselt Rootsi ABU tüüpi lusikaid;
Saffirkollast, Amuletkollast ja vasko. Kärbseõnge tüübi on

Invieta edukas.

Taanist püstitatud vikarnaareiharuse rekordiks on 12 naela ja 38-est püstiti 7-me naelane. Kõige suurem taanistpüstitatud pruun forell kaalus 6 naela.

Teine populaarne taan on Steenbras, 38 miili Kaplinnast, ilusa määsaheliku vahel, kuhu liikued saavad püüvaload vastavalt soovile. Seal püütakse tühnilisi-, allika-, ja tiigeriharusi ning väikesuu basse.

155 miili eemalasuvast Clanwilliani piirkonnas on kaks suurt taani ilusa ümbrusega Eleanori jõe orus, kus leidub mõlemad bassi liike. Seal on eestlased püüdnud kuni 4½ naela raskusi kalu. Teiseks tähtsamaks püügikohaks on Groenvlei järv, kust abielupaar Liivi 1963 a. heaajal võltsi tühnilisi 180 suureusulist bassi, mitmed 5-naelased, jättes enale ainult 12 ridva kohta püümas, nagu see eestlaselt on ette nähtud.

Hea eduga on Sangeporti harrastanud hr. ja pr. Ojanetsad Voogvlei reservuaaris, mis asub 70 miili Kaplinnast. selles leiduv väikesuu bass on Sangeesta sattudes väga viljakas hüpajate ja oskamatute Sangekõrgeteja võlb saagist ilus jõeala. Keskmisena raskus on seal 2-3 naela.

Seltsi votes on heaajal nii jaotatud, et kogu aasta läbi võib Sangeporti harrastada, kuid iharuste parinaks püügikuks on nii ning basseid parim püügiaeg augustikuu lõpp. Jõgedes Sangesporli harrastamine on raske, kuna kuival ajal on vesi liiga madal aga vihmaajal liiga kõrge ja kiire vooluga. Taanide ümbrused on looduslikult väga ilusad, eriti eestlastele, kui lausiknaalasile.

Kapi kalastajate selts pani oma votesse 1963 a. 600 aastavanust vikarnaareiharust ja 20.000 sõrnikut; 600 tühnilist ja 600 tiigeriharuse sõrnikut; 200 aastavanust tühnilist iharust ja mõned määritud kalad katseteks.

Kulud selleks kannab selts ise sportlaslikult ja hantamisaustus Jonkershoek'is täidab tollinised.

R.Liiv.

- o - o - o -

LÕUNA AAFRIKA LAEVANDUS JAATEMA ARENG.

Lõuna Aafrika Vabariigi rannaviirg on pikk umbes 1600 meremiili ja kui lisada sellele veel South West Africa (S.W.A.), siis on ta kogupikkus umbes 2500 meremiili. Seda pikka rannaviirgu ühuvad idas ja lõunas India ookean ja läänes Lõuna Atlandi ookean, millest mõisteline piirjoon läheb üle Kapi nina (Cape Point). Tavaline mõistus igale uustulnukale, kes külastab Kapi nina: - "Kas punast joont nägid?" "Mis punast joont?" on tavaline vastus. "Noh, kui vaatased ülevalt tuleb näha juurest alla nööri on seal punane joon, mis lahutab India ja Atlandi ookeani".

Ehkki rannajoone on pikk ei saa Lõuna Aafrika ühkustada oma sadamate hulga poolest punast saarestik ja sügavad laevatatavad jõesadamad ja sellele ka head loomulikud sadamad.

Kogu Lõuna Aafrika Vabariigil on 1600 miilise rannajoone kohta ainult 5 sadamat, kui jätta välja väikesed kalasadamad; Johannesburg (Cape Town), Mossel Bay, Port Elizabeth, East London ja Durban. Meist on ainult Durban ja East London loomulikud sadamad, kuna teised on nii sõda "man made". Kuues sadam, Simonstown, mis asub Kaplinna lähedal, on samuti man made ja ainult sõjasadam. Ta oli endine Briti sõjalaevastiku Lõuna Atlandi squadroni base, millel puudub igasugune kaubanduslik tähtsus. Kui lisada Lõuna Aafrika sadamatele veel mandata S.W.A. sadamad Walvis Bay ja Lüderitz, siis saame ko-

ku pika rannajoone kohta ainult 7 sadamat, millistest Lüderitsi osatähtsus on väga väike, kuna ta varustab ainult oma väikest kohalikku ümbruskonda ja kalavabrikuid.

Saarestiku ja varjatud veevõtte puudus, samuti pikad vahemaad sadamate vahel, on kehtimata mõjutanud L.A. kaubalaevastiku arengut, kuna väikestel laevadel on väljaveetel väga kosised. Selle tõttu on L.A. merekaubandus suurte ülenore, peamiselt inglise, kompaniide kätte.

Esimese ja teise maailmasõja vahel ja selle järele on siin eksisteerinud mitu kohalikku rannasõidukompaniid, opereerides umbes 24 laevaga 200 kuni 1000 bruto tonni klassis. Kuid suuremas osas on kogu riigi rahvusvaheline kaubandus ja umbes 60% rannaveedest veel tänapäeval sõjast lippude all sõitvate laevade käes, sest L.A. rannavedu on vaba käigile-lippudele.

Üks esimesi pioneere L.A. rannasõidu alal oli norralane kapten O. Thesen, kes, ilmselgelt, oma väikese barklaevaga 19. sajandi teisel poolel teel Euroopast Austraaliasse ümberaustis, satus Kaplinna lähedal õnnetusse, ja kuna nõi uueldis, asuski Kaplinna elama, asutades oma väikese rannasõidulaevastiku, millega toimetas natsavedu Kaplinna ja Knaysna vahel. Kompanii eksisteerib veel praegugi, kuigi ainult niinõlvit, sest originaalsed omanikud ja nende järeltulijad Thesenid müüsid kogu kompanii 1953 a. Liverpoolis asuvalle Coast Line Ltd. Viimane ostis samal ajal ka teise väikese rannasõidu kompanii, Union Steamship Co. (Pty) Ltd., ja opereerib kahte amalgameeritud kompaniid praegu Thesen's Steamship Co Limited nime all, omades 7 väikest rannasõidu mootorlaeva umbes 4500 bruto tonni kogunahuga. Kõik aktsiad on Coast Line Ltd. valduses.

L.A. suurin laevakompanii "The South African Marine Corporation", üldtuntud "Safmarine" nime all, alustas tegevust 1947 a. L.A. Aafrika, Inglise ja U.S.A. kapitaliga. Peamised algatajad olid kahtunud Dr. H. J. van der Bijl, üks tähtsamaid L.A. tööstureid ja hr. H. D. Mercer, State Marine Lines Inc., New York, president. Kompanii alustas operatsioone kolme Victory tüüpi laevaga, milliseid osteti United States Marine Commissionilt.

Kompanii kirjutas kuni 1959 aastani, millal hr. Mercer müüs oma aktsiad peolriiklikule L.A. finants korporatsioonile "The Industrial Corporation Development Corporation of South Africa" 1961 a. Safmarine reorganiseeriti ja amalgameeris Springbok Shipping Co., milleks kuulus "British and Commonwealth Co.-le Londonis ja opereeris L.A. lipu all. Ühtlasi suurendati aktsia kapitali, millega tõsteti R1.600.000 pealt R6.400.000 peale. Peale ümberorganisatsioonist ja aktsiakapitali suurendamisest kuulub 51% aktsiaid The Industrial Development Corporation of S. Africa ja 49% kuulub British and Commonwealth Co.-le Londonis. Praegu onab Safmarine 14 laeva umbes 110.000 bruto tonni nahuga ja harilikult opereerib 5 kuni 8 charter laeva. Koostöös Maersk lino-iga Kopenhagenis kavatsetakse ehitada ümber 4 tank-laeva raudmullavedajateks, milliseid rakendatakse raudmullaveole L.A. ja Jaapani vahel. Raudmullaveo kontrakt on tehtud 10 aastaks. Laevad opereeriks L.A. lipu all.

Suurin rannasõidu kompanii on African Coasters (Pty) Ltd. Durbanis, omades nomenkil 13 laeva ca. 23.000 tonni bruto nahuga. Kompanii, milline asutati umbes 20 aastat tagasi, peab regulaarset nädalast ühendust kõigi Vabariigi ja S.M.A. sadamate vahel. Mõõduvõetud aastast alates peab ta ka regulaarset ühendust Mauritiuse, Rounioni ja Madagascari Saartega India ookeanis. Kompanii aktsiakapital on ca. R2.000.000.

Järgmine suurin rannasõidu kompanii on Smith Coasters (Pty) Ltd., Durbanis, omades 7 mootorlaeva umbes 10.000 brut

to tonni mahuga ja pidades regulaarset sõidulat L.A. sadamate vahel. Kompanii taga on suurel suhkru konsortsiumi huvid ja laevad on peamiselt rakendatud suhkru veo.

Saksa "Deutsche - Ost - Africa Line" opereerib kahe oma laeva L.A. lipu all, onades sõsarkompanii Kaplinnas: "South African Lines".

L. A. omasegne suurim kaubalaevade omanik "South African Railways and Harbours", onades 50-nendates aastates 4 kaugesõidu kaubalaeva, onab praegusel momendil ainult ühe vana-Liberty tüüpi laeva, milline on rakendatud sse veole Laurence Marques, ist ja L. A. sadamate vahel.

Peale eelpoolnimetatud kompaniide, millised on suuremad, on veel kaks vähi kolm kompaniid, kes opereerivad pooltosina laeva.

Üldine L.A. kaubalaevastiku toonaa on momendil veidi üle 200.000 brutto tonni, mis ei ole just väga suur saavutus, kui võrrelda teda väikese Eesti kaubalaevastiku toonaaiga teise maailmasõja alguses, mis oli 250.000 brutto tonni.

Kogu L.A. kaubalaevastiku juriidilist ja tehnilist osa reguleerib South African Merchant Shipping Act 1951., mis tegelikult võeti tarvitusele alles 1960 a. S.A. Merchant Shipping Act on peaaegu sõnasõnaline koopia British Merchant Shipping Actist, mis oli kasutamisel juba 1952 aastast. Laeva juhtkonna ettevõtte valmistamine sünnib täielikult Briti kavaale kohaselt ja eksamineerijad on veel praegugi endised Briti Ministry of Transport eksamineerijad.

Reeglasi L.A. laevastikus on praegu ainult kolm. Nende ridade kirjutaja sõidab kaptenina African Coasters (Pty) Ltd. kompaniis. Mehhaanikutest sõidab hr. E. Kukkkosinene mehaanikuna samas kompaniis ja hr. N. Soenike osinene mehaanikuna Thosen's Steamship Co. Ltd. laevadel.

Kapten B. Vesikineister.

- o - o - o -

KILDE LÖUNA AAFRIKA VABARIIGI POLIITLISEST SEISUNDIST.

Löuna Aafrika Vabariik on rahvusvaheliselt tuntud kui kõige kiirena majandusliku arenguga maa maailmas, samuti kui üks rikkamaid maid. Selle vastu on maailma avalikkus täielikus teadmatuses sellest, et Lõuna Aafrika ka poliitiliselt üks maailma kiirena ning põhjapanevama poliitilise arenguga maid maailmas on. Miks, aga nii on, on niidugi hõltsi teada siinsetele elanikele, kuid arusaadav välismaalastele. Olles Aafrika kontinentil nii tõstuslikult, põllumajanduslikult, kui ka haridustasemetel arenenud maa, on ta niidugi pinnuks silmas vene-hiina kommunismile, kes siis on agaralt kõiki võimalikke pingutusi tegema hakanud, et teda murda. Ei ole ju kuidagi hea, et Lõuna Aafrika must tõeliskond tegevpaikades (raha ümber arvestatud ostujäusse) kuus korda rohkem teenib kui Indias, neli korda rohkem kui Chinas j.n.e. ning selle juures ka hariduslikult tasemetl kõigist teistest Aafrika maadest kaugel oes on. Tõttavalt ju siin ilme valge ülikooli kõrval kolm mustade ülikooli, üks värviliste ning üks hindude ülikool, ning ülikooliharidusega mustade ning värviliste arv tõuseb tuhandetesse, kuna teistes Aafrika riikides neid üles võib lugeda sõrmedel. Miks aga suuremad lääneriigid nagu USA ja Inglismaa end noelsasti kommunistide laenu vankri ette on lasknud rakendada, on pealiskaudselt vaadates kummaline, kuid siin on oneti väga olulised põhjused olemas - peamiselt majanduslikud huvid, kuna nad

loodavad potentsiaalsetele mustade ootjaskonnale värskest iseseisvusele jõudnud riikides. Selles unelmas lääneriigid muidugi pettuvad, kuid see on inimlikult arusaadav, ehkki lühinägelik soov et väljavalitud Lõuna Aafrika müügiturgu omaks kasuks. Kõikide boikottide peale vaatamata, varustab aga Lõuna Aafrika tänapäevilgi musti maid kaevandus- ja muude masinatega ning tarbekaupadega, kuigi need kaubad sihtkohta jõuavad nüüd Inglismaa kaudu, inglise siltide all. Kannatavad ainult ostjad kõrgemate prahi ja vahetalituskulude tõttu. Teine põhjus on U.S.A. kommunismi-sõbralik poliitika. Oli Kongos Moise Tshombe ju ainuke mees, kes omal maal julgeoleku ning korra maksvusel hoidis, oli tugevalt lääneliku kallakuga, aga vajanud majanduslikku abi ei olnud tal ka mitte vaja. Ühendriigid muretsesid ta, kuigi Ühendatud Rahvaste sildi all, ning surusid Katanga rahva võõrakeelse ja meelse meelevald alla. Ja vaadake kuhu-tahate mujale maailmas kuhu Ühendriigid iganes oma nina pistavad - seal sitseb varsti Kommunism. See kõik aga Lõuna Aafrikat ei häiri, sest ta on tugev riik, ning valmis oma maad kaitsema. Ei tuleks unustada Buuri Sõda, mis ottenõutud kahe kuu asemel kestis kolm aastat, ning siiski lõppes ainult selle tõttu et Inglased Buuride naised ja lapsed kontsentratsiooni laagritesse panid, kus neid rohkem suri kui oli Buuridel mehi lahinguväljal. Ning kaheksanne tuhande Buuri sõduri allasurumiseks pidi Inglismaa rakendama miljon meest. Kurvem aga on et meie Eesti noorus end ka meelsasti kommunismi teenistusse lasceb rakendada. Meenutagem kellegi Rein Taagepera kirjutist ameerika eesti lehes, kus ta suure suuga seletab et Lõuna Aafrika rassistidele on kommunistiks igaks, kes arvab et neegril võiks ka olla samapalju kodanikuõigusi kui Petseri venelasteliseisivas Eestis. See jahmatamapanev avalo oletus leiab aga seletuse ühes hilisemas sama autori artiklis, kus ta pihib: "Et tõele lähemale jõuda, tarvitseb vaid jälgida lääne mõõdukamat ajakirjandust. Mitte pahempoolset või sotsialistlikku." "Time" i või "Newsweek" i, sellest jätkub. - Sa puha lihtsameelsus. Ameerikas ometi peaks teada olema et "Time" i ja "Newsweek" i toimetajaks oli krypto-kommunist Eldon Griffiths, kurikuulsa raamatu autor "Behind the Iron Curtain - The Affluent Society". (Raud Kardina Taga-külluses olav ühiskond). Mõlemad lehed kuuluvad Council on Foreign Relations liikmetele, kes käisid mõni aeg tagasi Moskvast kokkuleppet otsimas ajakirjanduslikuks koostööks punastega, et kaasajadada Ameerika ja Venemaa sõbralikuks koostööks praegu kohtiva maadejaotuse alusel. "Time" i korrespondendika Lõuna Aafrikas 4 aasta kestel, oli Ameerika Kommunistliku Partei liikmekartti kandev mees. Mõlema lehe toimetused on avalikult seletanud et nad uudiseid edasi ei anna teadetes nagu nad saavad vaid Umberto Stutalt et lugejail siige pilt tekiks. - Ühe sõnaga kommunismile meelepäraseks tohterdutult. Ning see d a nimetatakse ja isegi s o o v i t a t a k s e Eesti lastele kui " mõõdukas lääne ajakirjandust" .. Kui need ajakirjad teiste maade kohta niisamapalju valetavad kui nad seda teevad Lõuna Aafrika kohta, siis annavad nad alati kümne silma ette Ilja Ehrenburgile. Uue kontinendi lehtede mõõdukusest annab veel piltliku näite Toronto suurima lehe peatoimetaja telegramm siinsele ajakirjanikule, milles kistakse saata a i n u l t " soolikate ja vorekapa lugusi". ("Send us only blood and guts stories"). Ja kui neid valmilt võtta pole, siis tulevad nad leiutada. Millist pilti saab ükski lugeja s a r n a s e s t lehest ?

Isõgi Inglise Protektoraadid (Swasimaa, Bechuanaland, Basutoland protektoraadid) Lõuna Aafrikas (s.t. Lõuna Aafrika piirides) nõuavad nüüd enavaltisust, ning tihedamat koostööd Lõuna Aafrikaga.

See kõik on arusaadavalt anateena kommunistidele, kellele sobiks palju parem ühte patta sulatatud mass, kes oleks vastuvõtlikum kommunistlik-imperialistlikule ideele. Punnaste uuristustööde edu väheneb aga seni uinund rasside enantsipöörinise. Sellest lahtudes on kommunistid nüüd tee leidnud Aafrika vast iseseisvund riikide kaudu, kellele on ette lubatud Lõuna Aafrika rikkused, kui nad ühendatud Rahvaste abiga suudavad Lõuna Aafrikat ümardada. Seda tehakse muidugi Lõuna Aafrika vabastamise sildi all. Oneti ei ole tervel Aafrika kontinendil nii vabu ja nii jõukaid neegreid, kui just siin Lõuna Aafrikas. Seda tajudes, on Lõuna Aafrika mustad kuulutanud oma katagoorilist vastupanu sarnaselt "vabastamisele". Ameerika seltskonnatöötajad (sotsioloogid) on inestusega tunnustand et elanud mis siin valitsuse poolt ehitatud mustadele tööstusrajoonides, on kaugelt paremad kui Ameerika majutusprogrammides valgetele. Sellest tuligi mõni aasta tagasi raskusi Inglise kirikul, kes tahtis takistada mustade ümberasutamisest ühest Johannesburgi "slum"-ist uutesse elamutesse teisel. Siis olid preestrid kirikuksa Huddlestoni'iga eesotsas kohal, et ümberkolimisist pidurdada, töötati välismaailma jaoks võltsfilme jne, kuid kuna mustad ise mudelolamutesse ümberasumise poolt olid, siis jooksis kiriku vihanne marukampaania liivale. Pärast tunnistas ühe preester ise, et nad mitte ainult ei kartnud majanduslikku kahju kirikule, kuna olemasolevad kirikud tarbetuks muutusid "slum ise olles", pärast elanike lahkumist naatasa tohtud, vaid paremates oludes elavad mustad ei olevat ka enam nii kuulekad neile kui mustuses rabelevad. Kehvenate rahvaklasside ümbermajutamise alal, seisab Lõuna Aafrika esimisel kohal maailmas. Mis ime siis et siia voolab pidevalt iseseisvund mustade riikidest inimesi paremate elutingimuste otsingul. Sarnaselt salajasi immigrante L.A'sse arvatakse praegu Lõuna Aafrikas olevat miljon inimest.

Nõukogude vaenukampaania Lõuna Aafrika Vabariigi vastu on USA abiga, nüüd isegi niikaugele ulatand, et Julgeoleku Nõukogu Lõuna Aafrikalt nõudis kolmele mõrvarile, kes olid tapnud ühe oma vandeseltsi kaaslastest teda kahtlustades politseiga kaostööd. Julgeoleku Nõukogu muidugi ei nimetand neid mõrvariteks, vaid apartheidi vastu protesteeriaiks. Samuti nõudis Nõukogu Rivonia kohtuprotsessi katkestamist Vene kooliga relvastatud massu organiseeriate vastu. Üks õnnetunaid sissekukkujaid suures õhinas suurtele neeldida püüdes, oli Norra Parlament, kes kommunistile ja vene abiga relvastatud massu pooldajale, Albert Luthulile, Nobeli rahuhinna andis.

Lõuna Aafrika Kohtuminister on korduvalt kinnitand, et apartheidi vastu töötamine on vaba kõigile, aga ole see ka Lõuna Aafrika seaduste järgi keelatud. Järelikult ei saa ükski kohus kedagi selle eest (st. apartheidi vastu töötamise eest) karistada. Mõrv aga on karistatav. Apartheid vastu töötavad siin järele kõigi lärmiga kaks opositsiooni erakonda, ning enamik Inglise-Reelsest pressist. Võltsing on sellepärast väga oskamatud.

U Thant Lõuna Aafrika vastunõute keeldus aga avaldamast. Jugoslaavia lennukid Ameerika rahadega, veavad Lõuna Aafrikast üliõpilasi Venesse, Tšehoslovakiasse, ja mujale sabotazi ja sisesõja kursustele. Paljud tagasisaabusud on otsukohe võinud ole teatanud, et neid vale ettekkõnde all - Vene ülikoolis õppimine - nõndele kursustele neelitati.

Milline aga on siis Lõuna Aafrika mida välispoliitiliselt nii pingorikkalt mustatakse ?

Reetlastena loime siin lõpnata palju ühiseid jooni meie Kodumaaga; poliitiliselt ja vaimselt; geograafiliselt ja loodusvaradelt erinevad need maad kuidugi põhjalikult Eestiaga.

Mõlemad maad olid kord võraste valitseda. Mõlemad maad olid niisugused et maarahva keel oli ametlikult maksvuseta, ehk keelatud. Eestis oli küll rahvas homogeenne - Lõuna Aafrikas aga 300 aasta kestel siia tulnud Protestantlikud Hollandlased, Prantslased (huguenotid), Sakslased, ning viinse poolteistaja aasta kestel Inglased, kes naa ka vallutasid. Siis tulid põhjast teiste mustade tapatalgutest põhisonud mustad. Alles 50 aastat tagasi olid inimesed inestunult ringi vaadand, kui ühte musta olid Kaplinna tänaval näind. Nüüd on maal üle kolme miljoni valge, 11 miljonit musta, 1½ miljoni värvilist, ning ½ miljoni Hindut. Hiljuti külastasid Lõuna Aafrikat kaks Hindut, hräd Singh Surinamist ning Balasubramaniam Madrasist välishindude eluludoga tundmaõppimiseks maailmas. Nad loidsid üksmeelsest et Lõuna Aafrika Hindu ühiskond, võhaste siia rännanud kulide (cecolide) järeltulijad, on kogu maailmas kaugelt kõige jõukam Hindude ühiskond. Stipendiumitega Ameerikas käinud Neegrid Lõuna Aafrikast, räägivad tagasitulles siia et Lõuna Aafrikas Valged on kaugelt sõbralikumad ning vastutulelikumad, kui Ameeriklased. Ka on Neegritel siin palju rohkem vabadust. Lõuna Aafrika praeguse valitsuse kõige ägedam opositsionäär, inglise-tüü multmiljonäär, teemandi-ja-kullakuningas, Harry Oppenheimer, tunnistas hiljuti ühes kõnes :- " Lõuna Aafrikas opositsiooni ajakirjandus püüib vabana, ning tõstab valjult oma häält; kohtud tõstavad rippumatult valitsusest; riigiteenistujad on asjatundlikud, auksad; ning kõigi rassigruppide elustandard, Aafrika mõistatetes, on kõrge, ning tõuseb kiirelt. Kui paljude riikide kohta maailmas võib sama ütelda ? ". Oneti sama Oppenheimer kuulutas ka kadu Lõuna Aafrikale pärast Briti Riikide Liidust (commonwealth) väljastunist. Kuid just sealt peale, just peale Briti põllepöörde vabanemist, algas ennokuulmatu majanduslik tõus, ning rassi vaheline koostöö, kuna polnud enam ühte eesõigustatud üht-teise vastu ülesõõsitajat.

Praegune Peaminister on korduvalt seletanud et Afrikaani (Duur) on pidanud pikka, rasket võitlust oma keele ja poliitiliste õiguste tunnustamise eest. Ja just sellepärast mõistab ta paremini kui ükski teine, et sama õigusi peab andma ka teistele rassidele. Mitte imperialistlik rasside ja keelte sulatamine Afrikaanilis-eks (Duuriliseks), vaid kõikide omapärade säilitamine kõige täielikumate õigustega oma naa valitseniseks kõigile.

Esimistena võtsid selle pakkumise vastu Xosad (L.A. neegrite suguharu), kõige kõrgemalt arenend must rass, kes nii pinedalt ei olnud allutatud välispropagandale. Nende naa on nüüd autonoomne Transkei täieliku onavalitsusega, väljaarvatud ainult riigikaitse ja välispoliitika. Kuid neil on täielik onavalitsus, oma Riigikoguga (parlamentiga). Poole nende polarve tuludest annab neile Lõuna Aafrika Vabariik.

Xosade edu nähes, on nüüd ka mõned teised Neegrite suguharud soovil avaldand onavalitsuse saamiseks.

Kommunistlik kihutustöö neegrite onavalitsuse vastu, Ameerika ning Inglismaa abiga, käib aga lakkamatult edasi - kuid sellel ei näi enam nii palju mõju olevat.

Kuid kõige selle vaenu kampaania peale vaatamata, on Lõuna Aafrika valitsus pidevalt oma sõbra kätt pakkund kõigile, kes temaga on valmis koostööd teha. Lõuna Aafrika Seerumi Instituut Pretorias varustab nüüdki pidevalt vaenulike maid, nagu Ghana, Egiptia, Etioopia (Abissinia) ja Indiat, seerumitega taudide puhul. Sama kehtib ka põllumajandusliku abi kohta, toimehaiguste jne. puhul. Seda kõike teeb Lõuna Aafrika ilma mingit tänu ootamata, ning ka saamata.

Lõuna Aafrika on jõukas, vaba, edasirühkiv, demokraatlik kommunisti vastane riik, kes nagu Eestigi, ainult rahus tahab elada kõigiga; kes kunagi ei sega end teiste asjadesse, kuid on valmis end kaitsma. Seda viimast on talle Nõukogude riik rahvastes sõjaks pandiud ning ta kaitsereelvastumist kahtlustatud. Aga et Vene eestvedamisel Aafrika riigid Addis Ababas avalikult lubasid Lõuna Aafrikat rünnata, selle vastu ei ole kellegil midagi ütelda. Ometi teeb relvastus nüüd neljakordistund suuruses läinud aastaga, võrreldes vältis ainult 10% riigi eelarvest. Neil Eestis oli see protsent kolmekordne.

Mõnikord tuleb mõttasse, et kui poolgi meie välismaailmas laialiolevast Eestlaskonnast, eriti kõhemaie mais, oleks asunud Lõuna Aafrikasse, millise tugeva puht-Eesti ühiskonna nad oleks võinud siin üleshitada, ja endast jätta jäädava märgi riigi ajalukku, nagu seda on teinud Prantsuse Huguenot'id. Aga nüüd on inimesed oma juured ajanud juba sügavale seal kus nad asuvad, ning ümberasumine pole enam kerge, kuigi Lõuna Aafrika valitsus ei oleks külnud tasub. Kahju - sest siin on Eestlasel mitmeti kodusem kui mujal. Puudub ka üldse vahetegemine uustulnukate ja vanaolijate vahel. Siin on kõik võrdsed.

FABULUM.

-----0-----

ISIKLIKKE MULJEID KAPLINNA TEATRI-ELUST

Selles artiklis tahan üleanda muljeid viimasel aastal nähtud Kaplinna teatrietendustest. Nagu teada on Lõuna Aafrika peiksepaistoline maa, ning selle tulemusena on siinsete inimeste huvid peamiselt väljas, vabas õhus - väljasõidud, kalaretked, mägironimine, telkides elamine, ja igasugused teised vabaõhuspordid võtavad suurema osa ühiskonna energiast ja vabast ajast. Selle tõttu jääb tagaplaanile huvid, nagu muusika ja teater.

Tänu väikestele entusiastlikele teatri-gruppidele, kes oma elu teatrile pühendavad vaatamata ühiskonna loidusele, on meil Kaplinnas väikese publiku toetusele vaatamata, esmajärgulisi teatri-etendusi esitatud. Kaplinnas ei ole ühtegi suurema mahuga teatrihoonet, ja need teatrihooned mis olemas on, needki pole alati rahvaga täidetud. Kahju küll, kuna etenduste tase on sageli isegi samaväärne Londoni teatri-ilma etendustega. Rõõmin seda isiklikud kogemused, kuna olen näinud kahte etendust Londonis ja siis hiljem ka Kaplinnas - nimelt, "Sündinud eile" ja Terence Rattigan'i "Eraldatud Lauad". Eriti viimase kohta, "Eraldatud Lauad", pean ütleva, et lavastus, kõrgetähtsust ja näitlemine olid käsitletud sama hästi kui Londonis. Ja Lõuna Aafrikalanna Margaret Inglis'i näitlemine oli igati võrdne tuntud Inglismaa kuulsusega, Margaret Leighton'iga, Londonis. Oli huvitav näha

seda sanat osat tõlgitud raske pea-osas kahe allatavalt erineva näitlejannate poolt. Siinjuures võiks võibolla selgitada, et allanimetatud teatripalad esitati Rahvusteatri poolt, omal kullas-käigul Kaplinnas. Rahvusteatri mood on ründ-teatrina lavastada näidendeid kõikides Lõuna Aafrika keskustes.

Minu erilised, loomik-otendused on lavastatud Kaplinna Glikooli Teatri poolt. Kaplinna Glikooli juures tõstavad Drama, Ooperi ja Balletti osakonnad, ja nende otendusi ma peanegi kunagi ei taha vaatanata jätta. Ohoks pärliks - mida ma küll juba paar aastat tagasi nägin - oli selle teatri poolt lavastatud Berthold Brechti "Kaukaasia kriidi ring". Selles oli nii palju noorusvõrskust - eriti peaosas mängijal tütarlapsel - et on mulle unustamatu elamusena meelde jäänud. Vastandina meenub mulle praegu inglise küllalisetendus, "Honour of Knighthood" (Ristirüütlisuse au), umbes aasta tagasi Kaplinnas näideldud. Oma teatriteenete eest kuulsuse saavutanud, Sir Donald Wolfit, esitas oma abikaasa, Rosalind Idon'iga, Ibsen'i "Ehitusmeister/t", millel on tuntud Sir Donald Wolfit'i tõlkenumbriks. Arvatavasti on Sir Donald seda osa viis tuhat korda mänginud, ja sellepärast mängis ta seda osat nii tuimana, et meie auditoriumis tunnetasime tema tühimust eelises rollis. Kuid peatame siiski esialgu veel Kaplinna Teatri otenduste juures, mis aset leiavad n.a. "Väikeses Teatris", millel aset aab Linnapargi korval, ja millel on ilusatest puudest paistatud hoov. Mulle meenub alles märtsis otendatus selle teatri remastatud sisseõuel Machiavelli lõbus komöödia "Mandragola". Sisseõue loomulikke sambaid kasutati ära selle näidendi otenduseks - ja tõesti sambad andsid Itaalia Renaissance'i aegse miljöö. Naisugune saabastatud tagapõhi oli ideaalne et otte kujutada Paavat Leo X' no poolt populaarsusele aidatud koomiline ning satiiriline mäng anbrõsset ja anbrõsset intriigist. Näiteks oli hästi esitatud, sobivalt Machiavelli eekergole, voolavale stiilile. See jämb minu- le müllu lõbusaina teatriõhtuna.

Selle vanaajalisele näidendile hoopis midagi kontrastselt, Kaplinna Glikooli Drama osakond esitas inestusvõrskelt hästi tänapäeva probleemidest noore 19-aastase Sholagh Delaney'i näidendit, "A Taste of Honey" (Meenaitset), ja olin eriti kaasakistud ja impone- eritud Enid Adams'i näitlemisest, kes sellesse Manchester'i halv- ema linnaosa nurjatusele miljööse suutis paigutada lühilise tundelise. See näitlemine vääraks et toda tutvustataks laiald- asematole lavadele.

Gregorio Piasconaro ettevõttel, esitas Kaplinna Glikooli Ooperi osakond kahte kerget muusikapalat, "Don Giovanni" t ja "M Telefon" i. Mulle meenub osaklassilise otendusena lõbus "Don Giovanni", milles Gregorio Piasconaro ise peaosas mängis, tõlkides Don Giovanni osat humaanusega. Ja liispileased, kes kolm aastat vaevald ooperi-diploma saamiseks, peavad viimasel aastal iseseisvalt ühevaatusliku ooperi esitama. Ja sel aastal nägin nende poolt esitatud Menotti "Telefon" i charmantse Rosenary Marais'i ettevõttel.

Kaplinna Glikooli Balletti osakond on kõrgel tasemel, isegi nii kõrgel et ta on suutnud üleskasvatada maailma-kuulsuseid, nagu Marion Lane, Nadia Nerina ja David Poole, ja palju teisi, kes väga suure menuga on London'i Convent Garden'is esinenud. Tänavuastase balleti-otendusena nägin David Poole'i poolt lavastatud "Hagavat Printsessi" Kaplinna Linnavalitsuse saalis Linnavalitsuse Orkestri saatel. Need kes seda seda kaasa elada said, olid eriti imponeeritud Margaret Duckit'i charmilisest ja grant- silisest printsessi-osa tõlkinisest.

Sellel aastal on valitsuse ettevõtteel neljas Lõuna Aafrika maakondades (proviintides) teatri arendamise seltsid ellu kutsutud. Nii on Kappi maakonna pealinna, Kaplinnas, nüüd moodustatud Cape Performing Arts Board (ühendatud CAPAB'iks), milline Drama-kultuuri edendamiseks meile nüüd näidendeid esitab. Selle alaga ühenduses kohalikud ülikooli õppejõud, nagu Prof. Donald Inskip ja Prof. de Erlank, kuuluvad CAPAB'ile, mis oma esimese etendusena lavastas ajaloolise tagapõhjaga Jean Anouh'i "Becket'i". Jean Anouh kujutas selles teatritükis Inglise Kuningat erilise vastavinklist, mis oli eluline, ja mis andis kuningale kõik inimesed märkused. Alec Bell'i peaosas mängu peale vaatamata, oli siiski kuninga osa ületatud kerguse ja humooriga mängitud. Kõrgel tasemel oli aga Pietro Nolte poolt mängitud Thomas d Becket'i osa, mis koosnes kaasakiskuvast, väärrikavast näitlemisest, ja mis võiks julgelt rahuldada Euroopa nüudlikemaid teatrisõnijaid. Kahjuks aga oli "Hofmeyr'i" nimeline teatrisaal sellel õhtul pooltühhi, kuid koosviibijad olid arvatavasti "Becket'ist" vaimustatud, vaimustatud sellest Jean Anouh'i hästi koostatust näidendist, ja imponeeritud sellest esmaklassilisest esitletoomisest.

Sama seltsi, CAPAB' I, teiseks palaks ja etenduseks oli sama kirjaniku (Jean Anouh'i) "Ring Round the Moon" (Võru kuu ümber), mida kerge, elava sõdovusega mängiti.

Kuid meil siin Lõuna Aafrikas ei ole mitte ainult meie kohalikud teatrid ja kohalikud näitlejad. Meile tulevad ka välismaailmast teatrikuulsuseid, nagu Ateena Drama Selts, mis esitas vana klassilisi Kreeka tragöödiad - Euripides'esse "Iphigenia Aulises" ja comedias (komöödia) Aristophanes'esse "Lysistrata (Lysistrata)". Kostis Michaelise esitatuna. Rühniliselt liikuvad kujud, dramaatilisel lihtsa Kreeka sarnastega ohtitud tagapõhjajal, huvitavad valgus-effektid, ja kõik see parimatelt Ateena näitlejatelt - kuid nende eriliste efektide peale vaatamata, jäi see siiski rahuldumaks õhtuks nii minule isiklikult kui ka enamjagu koosviibijatele, vaatamata sellele et ajalehe teatriarvustajad kinnitasid et Vana Kreeka keele oskust ei ole vaja Klassilise tragöödia arusaamiseks, ning nautimiseks. Kuid kriitikute tõekapdamise peale vaatamata, oli siiski Kreeka keele oskanatus minule ja publikule ületamatuks sillaks, et meie seda õhtut oleks saanud nautida.

Teiseks suuremaks külalisetenduseks Kaplinnas, oli Gleilma rännanud ja hästituntud "My Fair Lady", mida siin mitu kuud suure eduga mängiti. Selle lavastuse pikkaajaliseks võluks jäid eriti ehitatud liikuv lava, rikkalikud kostüümid, nii võidusõidu vaatajaskonna stseen, ning eriti rikkalikult sõrav ballistseen. "My Fair Lady" peaosas mängijanna, Buntu Turner, ei olnud küllalt vitsaalne aktsendilt ega ka olemuselt, et esile tuua Eliza Doolittle't, Inglismaa cockney-murdega lillendajannat. Kuid Alfred Doolittle'i osat mängiv John Bascomb oli selle eest eluliselt robustne, ja nadalklassi miljööse täiesti kuuluv.

Olen viimaseks jätanud kirjeldada Kaplinna - ja vist ka kogu Lõuna Aafrika - suurimat saavutust teatri alal, nagu see meil Maynardville'i ajas lavastati Shakespeare'i 400. aasta sünnipäeva mälestamiseks. Nimelt Shakespeare'i "Hamlet'it" lavastanino vabas õhus Maynardville'is. Ma ei tea ette kujutada - ega tea ka ilusamat vabasõhu teatrit olena - kui Maynardville, kus juba üle 10 aasta on traditsiooniliseks muutunud suveti Shakespeare'i näidendeid etendada.

Looduslikult on Maynardville'i vabaõhu teater ideaalne Shakes-
 peari näidendite lavastamiseks, kuna see on loomulik, avar park,
 milles on avar mura kõrgete, suurte põlispuude vahel paigutatud.
 Lava osa ise on maast kõrgendatud, niinoodi et üldine vaade tasase
 muruna mõjub, ja tagapõhjaks on kõrged puud. Kui ühel varem
 aastal William Shakespeare'i tuntuks ja eriti vabaõhule sobivat
 etendust, "As You Like It" Maynardville'is nägin, kadusid
 lõputu teenis näitlejad kaugemale metsasügavusse - veel tabas neid
 projektorite valgusmüür - siis haaras ja ümbritses kõiki koos-
 olijaid tähistavane õh. See tundus ilusa unenäona, millest pealt-
 vaatajad ei soovitud isegi plaatsutadeski lahkuda.

Peab au andma Leslie French'ile, Cecilia Sonnenberg'ile ja Rend
 Ahrensonile, kes kõik raskused "Hamlet'i" vabaõhu etendamisega
 ületasid, ja kes Shakespeare'i sügavama tragöödia vastu asjatund-
 likkusega tähistava all esitasid. Hiiglaspuude ja hallide lossi-
 sadade tagapõhjal, oli Hamlet'i esitamine palju reaalsem ning
 kaasaetavam. Hamlet'i isa vain oli tõesti tõenäoline sellises
 miljõhus. Ophelia'aks oli näitlejanna Judith Gibson dekoratiivne
 ning sobiv oma kapre teise-ilmalise ja graatsilise olemusega,
 kuid siiski järele nii jõuline hullumeelse teenis. Michael
 McGoverni poolt mängitud Hamlet, andis huvitava tõlgenduse sellest
 raskest osast - täis tuld, oluline, kuid piinatud ja tundeline.
 Vahet ka täis sardonilist, mänguvat olemust, ja hiljem jälle
 mängis ta osa täis sügavat, meeloliligutavat kurbust - "Kas olla,
 või mitte olla?" - . See oli täiesti uus kuju Hamletist, ning
 palju reaalsem ja jõulisem kui tavalised interpretatsioonid.
 Isiklikult ei tahakski näha Hamlet'it teisiti esiletooduna - nii
 esmaladilise oli see esitatud Michael McGoverni poolt.
 See õhtu oli sügavalt liigutav, ja tõesti väärkas Shakespeare'ile
 kui selle dramaturgi 400. aasta sünnipäevava mälestusena. See
 jämb nulle alati meelde hingeliseks elamusena, unustamatult
 maagilise õhtuna. Ja selle väärse elamusena lõpetan ka oma lühikese
 - e ülevaade Kaplinna teatriolu tegevusest Lõuna Aafrikas.

L. TERRI

LILLEKASVATUSEST LÕUNA AAFRIKAS

Kuigi allakirjutanu ei ole ei põllumajandusteadlane, taimetead-
 lane, ega kuidagi lillekasvatuse alal eriharidusega isik, tohiks
 ehk temagi tähelepanekud, saadud siin mõeldud 16 aasta jooksul
 mõndagi pakkuda, eriti kuna need on kogunenud ajavahenikul, mil
 Lõuna Aafrikas kasvatatud kultuurililled on omale niihästi kodus
 kui ka välismaal olemasolevaid turge tohutult laiendanud ja uusi
 juurde võitnud, ja Lõuna Aafrika metsalilled, nii kaugelt kui nad
 senini on jõudnud ulatuda, on oma vastupidavuse, eriti aga oma
 uudsuse ja ilu tõttu otse asendamatuks kujunenud. Sellise edu-
 ksa jälgimine, ning jõudumööda ka ise oma väikeses koduaias
 lillekasvatusega katsetamine ongi siis viinud alljärgnevaile
 tähelepanekutele ja kogemustele.

Alates Kapi poolsaare asustamisest 1652-se aastast, tšiid iga imigreeruva rahvusrühki liikmed koos oma kodumaa suadustega, pruukidega ja kommetega ning esialgsete kodusisustustarvetega kaasa ka taimi ja taimede seemneid, mille abil siin v88ras (nabruses, oma uusi kodusid ja koduade kodusemaks teha. Nii on sellest ajast peale siis siia Lõuna Aafrikasse toodud vist küll igast ilukaarest ja igasugusest kaugusest peaaegu kõike, mille Lõuna Aafrika üldiselt ehk kõige enam võrreldav vahemerelaste sooja, pehme kliinaga, on ka suures enamusel vastu võtnud. Selle tulemusena lakkab nüüd siinne kultuuriaandus roosidest, nelkidest, gladiolidest, krüsanteemidest, iiristest ja kõigest sellisest sõravatest ja toredatest lilledest, mis laial maailmal üldse on pakkuda, aga olenedes ka pinnase kõrgusest ja kaugusest mereest, erisugusest mullaistikust, sademete rohkusest, kas vihma-aegu suvel või talvel, jne., võib siin paiguti ka niikõrge mõningaid pisutki Põhjala talve külmale igatevaid lilli ja puid, nagu näiteks neel-espealilli, pufenge, fasmilino, sireleid, kaski ja muid, kuid ka troopikavõõrni niisket lehtsakut vajavaid orhideesid kasvatada.

Aga olgu kohe tähelepanu, et oleks v8he j88da ülenalooduse väljenduse juurde - vastu võtnud. Lõuna Aafrika soodsa taimakasvu tingimused pidid peagi siinsele aednikule selgeks tegema, et nad suudavad pakkuda palju rohkem. Ja sellepärast pole mingi ime, kui siingi asuti astuna lihtsalt toodanguliselt eesmärgilt edasi aretamise teele. Ehk kasvatab lgp. lugejaist nüüd nii mõnigi Lõuna Aafrikas aretatud, uusi nelke, krüsanteeme või roose ka oma aias, või on ta neid vähemalt näinud pildistatuna mõnes ajakirjas, või koguni elavana mõnel rahvusvahelisel lillenäitusel.

Lõuna Aafrikas on kujunenud kogu mõiste samaks kuni kõige hilisemate aegade suurte ülikorterimajade tulekuni vaid ühepere elamuga, mida ikka (nabritseb mingi aed. Maailma j88selle suuruse m88ramine erihuvi rakendamiseks aianduse alal, - linnades, näit. Johannesburg'is, ulatub see koos najaasemega 1/8-akrist kuni 25 akkrini (nagu on seda teinud kuninga Oppenheim'i aed). Kuidas keegi seda ruumi on kasutanud on jätud loomulikult iga ühe enese otsustada. Üldiselt on see lapp maad h88sti hoitud ja eeshtes, aga leidub ka vähesi, kus on vaid mõni üksik ilupuu või p88sne, või paar kehva lillekeest.

Ostes omale siin Lõuna Aafrikas mingit vanemat ühepere elamut, saab ostja ka kaasa aiaaia - nii nagu see on - ja tavaliselt on selles aias ikka juba mõndagit olemas, mis ka aia uuele omanikule sobib. Ostes endale aga kodu rajamiseks täki tähta maad, tuleb ka aiaasutamisega kõiges otsust peale alata. See ei tarvitse siin kellelgi ei oskamatuse ega suurte kulude taha kinni j88da - kui just ei taheta toime tulla millegi üpris erakordsega. Materjali suhtes on Lõuna Aafrikas tohtu palju valikvõimalusi; kas ühe-aasta või mitmeaasta taimi: või mõlmaid segamini: kas ainult kultuurtaimi, või need koos metsalilledega: või koguni ainult metsalilli. Kaa puhtal kujul ainult iluaed - või osaliselt, või koguni täiesti, tarbena (l88kelilledel m88gika) j.n.e. Vist kõige üldisem aiat88p on siin segu kõikidest, ja nii nagu see - o just k88tto tuleb. Head sõbrad j88t tuttavad on esimesed oma aedade üliküllusest seemnete, pistikute, ja juurikate jagamisega: lahkod naabrid on kohe nende kannul. Edasi korraldatakse siin sage - eli seemnete, taimete, jne. m88ke heakstegevaks otstarbeks mõne kiriku, kooli, asutuse, või lihtsalt eraisikute poolt, ja on heaks kombeks seal ikka midagit osta, kasvõi vaid edasikinkimiseks.

Ja kui siis veel peaks leiduma aias ruumi, ja onal soove mõne orilise taimne vastu, rakendavad siinseid suured aiakid ja puukoolid, kes äri huvides peavad kogu aeg silma sellel, mis sünnib uut ka mujal maailmas, kõik tegurid mängu, et soovitud taimet saada, kui nende oma rikkalikus kogus seda ei peaks sellel ajal leiduma.

Aga need kuulsad Lõuna Aafrika metslilled? Ega siin maal pole ju muud tarvis, kui pühapäeva hommikul labidas kätte ja linnast välja? Ünneks Lõuna Aafrika loodusele ei ole see kaugelgi mitte nii lihtne. Ehk muidu, pärast enam kui 300 aastat kestnud maa asustamisest uute elanikkude poolt, poleks siin ilma vastava kaitseta enam ningisugust ninetanisvärset algupärast loodust järele. Sest niisama agarad nagu immigrandid on olnud siia igasuguseid taimed tooma, on olnud igasugused läbisõitjad siit neid ka ära viima, ja kohalolijaid neid välja saatma. Seda enam kui nad juhtusid oluma taimeteadlased, kes tõesti oskasid hinnata seda uut aaret, mis siin Lõuna Aafrikas nende ulatavusse oli sattunud.

Ajalooliselt on teada, et esimeseks Lõuna Aafrika metslilled kogujaks ja väljaviijaks, oli keegi misjonär Justus Hournius, kelle laev reisis Bataviaast Hollandisse peatus veevõtniseks Kapi neemel. Seda aega kasutati see misjonär lilled kogumiseks, millest tehtud joonistused 1644 aastal trükkis avaldati - seega hulk aastaid juba enne Lõuna Aafrika päriselt asustamist 8 aastat hiljem (1652). Ning sellest ajast peale algas ka üha kasvav huvi selle maa võrratu taimete (floora) vastu, nii et oli kord aeg mil kogu maailma taimeteadlased ning aiandusteadlased esna-joones siia oma huvi suunasid. Euroopa vägevad kuningakojad ja botanikaaiad, eriti Hollandis ja Inglismaal, võistlesid kibedasti omavahel selles kes neist omas suurimat ja huvitavamat kogu Lõuna Aafrika metslilledest, ja neile järgnesid erasid nii palju kui nad suutsid.

Aga sama kiiresti kui Lõuna Aafrika - peamiselt Kapi poolsaare - lilled kuulsaks said, peaaegu sama kiiresti asusid ka maa kubernerid ja teised valitsejad siinse looduse kaitseks esimesi vagusid ajama. Esialgu oli see töö kõigi teiste maa-asustamise probleemide kõrval, väga algeline ja lünklik, kuid üsna pikka-aastada ja samm-sammult on see arenenud nüüd vist küll üheks parimaks looduskaitse-seadustikuks maailmas.

Olenedes maa eri osadest ehk maakondadest, on siin nii mitmeidki erinevusi ja kogu määrustik ise on küllaltki pikk, kuid juba kahe tähtsana punkti jüst on olnud küllalt abi, et Lõuna Aafrika on võinud püsida ja jääda selliseks loomulikkude suur-eks lilleaiaks, nagu Jumal ise teda on loonud.

Need kaks punkti on järgmised :- Keegi ei tohi 50 meetert kummalgil pool maanteed ühtegi metslille murda, ega tenalt seemnoid koguda, ega teda üles juurida. Ja teine punkt on, et tervet ridat metslilli - mille nimestikku korratakse aegajalt ajakirjanduses ja mõnikord isegi raadios - ei tohi üldse, ka mitte kaugemal seda 50-me meetrist piirjoont, murda ega koguda. Karistus selle eest on R 10 kuni R 200 kohalikus rahas, olenedes taimse erakordsusest. Lõuna Aafrikalased on need karistusesummad ka tõie heakskiidu tõe all vastu võtnud, ja on nüüd ahiselt uhked ilusatele tagajärgedele. Siinseis parkides ja väljasõidu kohtades võib küll prügi ja prahti leida, kuid peaaegu mitte kunagi murtud oksti ega rüüstatud, tallatud lillepeenraid. Sõit maa tavalist maanteed, on umbes sama kui külastada kusagil metslilled aias.

Et aga siiski neid metslilli enam populariseerida ja neid rohkem ka koduaedadesse ning aednikele kasvatamiseks kättesaadavaks teha, võib iga huvitatud nende seemneid ja taimi väikese raha eest osta määrustikus ettenähtud kasvatajailt, botaanikaadadelt kui ka seaduslikku luba omavalt eraaednikudelt.

Suurim ja tähtsam asutus sel alal on Kirstenbosch'i National Gardens, mida asutati Parlamendi (Rahvakogu) vastava otsusega 1913-nel aastal. Kuigi Kirstenbosch'i aiad on riiklik asutus, selle juurde kuulub esialgseist asutajaist pärinev tootja-organisatsioon, millel on praegu ümarguselt 4000 liiget. See botaanika aed ning tema administratsioon, on n.8. kõrgeim vöim Lõuna Aafrika taimestiku alal kogus riigis, ja kogu sellesse t88se kuuluv kogumine ja talitamine, uurimine, suunamine, esiandamine, kaitses jne. lähtub siit. Ka seemnete ja taimede müük, peamiselt küll kõigepealt välismaa ja teistele botaanika aedadele ja teaduslikudele asutustele. Erasisikud oma ortudega on suunatud esmajoonel vastavate lubadega varustatud eraaednikude juurde.

Nii on siin iga aia asutamiseks või täiendamiseks, saadaval väga rikkalikult materjali niihõltsi sise- kui ka välismaalt. Ja kui omal oskused puuduvad selle materjali õieti ümberkõlmiseks, siis on siingi abi otse ülikoolislik. Iga suurem raamatukauplus omab eri-osakonda aianduskirjanduse esitamiseks: edasi tuleb arvukas kogu hõid ja asjatundlikke eri-ajakirju: siis eri-osakonnad tavaliste üldajakirjade juures, ning pöevalehtedes. Ja muidugi ka raadios, ning vastavalt aastajale, ikka ja jälle demonstratsioonid ja kursused, suurelt osalt ikka hõõkstegevaks otstarbeks. Alles eile leidsin lehest sõnumi, et üks seltskonnadama ühest Johannesburg'i nooblimast linnaosast, on peale rooside tagasilõikamise demonstratsiooni oma aias - kus arvatavasti tavalise aiast88 teeb hästitreenuitud aednik - enese heakstegevaks otstarbeks rooside tagasilõikamise juhtimisel ja abistamisel soovijalele võlja üürinud kogu hooajaks. - Nii innuga elatakse siin aiandusele kaasa, olgu suures või väikeses kodus, ja kui kellelgi veel on teadmiste poolest kuskil midagi vaja, siis aitavad mitmesugused üld- või eri aianduse organisatsioonid ning nende poolt korraldatavad propaganda-loengud - varustatud illustreerivate filmidega või värviliste diapositiivide näitamisega - et selle viisosegi teha teha. Ning õhutust ja innustust rohkemaks t88ks jätgeva ikka ilusamini ja ilusamini korraldatud lillennäitused enam kui küll.

Nüüd ehk on tekkinud mõtje, et Lõuna Aafrikas on koduaiandus oma lillekasvatusega enese nii laiaaks arendanud et teistele ei j88gi siin enam palju muumi. Küll, küll! Oma aed võib otse üle voolata õitest, kuid kahjuks pole need alati mitte lõikelilledena kõlbulikud, või neid lihtsalt ei raatsita ära lõigata et tuppä tuua. Lilli aga armastatakse siingi samuti kui mujal maailmas, aga j88ta ka siin maja seestpoolt kaunistamata, kõnelemata sünnipöevadest, pulmarest, leeridest ning ristsetest, ja kõigest muust sellisest. Sellele lisaks viivad lapsed lilli kooli, ning kirikud on ikka elavate lillede ehtes. Samuti ka restoranid ja kohvikud. Hotellid ning pangad, ning terve rida muid asutusi, on alatised tellijad mõne lilleõri juures, kust nad saavad järjekindlalt igal esmaspöeva hommikul värsket lille-garnituuri, või eri-ruumide jaoks, terve rea garnituure kokku-lepitud summa ulatuses, mida nad kuugiisi tasuvad.

Ja arenev lennuasjandus on teinud lillode müügiletoimetamise väljaspool Lõuna Aafrika Vabariiki aina soodsamaks, mida tõhus-
 tab veel asjaolu, et siin on kõige rikkavam siinse just siis, kui
 Euroopas on talv ja külm, ja see kõik on turuade pindala
 eriti viimastel aastatel tunduvalt suurendanud - seda enam et,
 nagu esimeste julgate katsetajate tšü on näidanud, ei pea paika
 arvamus terve rea taimede kohta, nagu kasvaksid nad üldiselt
 vaid teatud piirkondades. Kultuurtaimedest on näit. kollane
 narcissus (narcissus), mida senini peeti vaid külma kliima lapseks,
 viimastel aastatel eriti Transvaal'i maakonnas nii hästi kodu-
 nenud, et näib nagu oleks ta valmis siin kasvama ka kasvõi
 metsikult. Ja Omamaa taimedest on mõned Kapi-maakonna kuulsad
 Protea-lilled ja kanaribikud, mis pidid olema õnnelikud vaid Kapi
 poolsaare idapoolsetel mägikülgedel ja alalise merehiskuse käes,
 veel palju õnnelikumad Transvaal'i põhjapoolisel madalmaal -
 sadu miile merest, ja tuhandeid meetreid kõrgemal merepinnast.
 Nad kasvavad seal palju rohkem õisi, - ja need on suuremad
 ning elujõulisemad kui Kapi-poolsaarel -, ja taruadniku seisus-
 kohalt eriti tähtis, nad hakanud õitsema palju varem kui oma
 esialgses kodus Kapi-poolsaarel.

Niiugused avastused on seinseile aednikele loomulikult
 vaid hoogu juurde andnud, Nelke - üht selle maa tähtsaimat
 eksport-kultuurilille - kasvatati kuni ühe viimaste aegade ni-
 vaid soojemates paikades, sadu miile külmast Transvaal'ist, kust
 tema transport lähimasse lennujaama, Johannesburgi, oli küllaltki
 kulukas. Nüüd on aga kogemused näidanud, et see mõni kraad rohkem
 külma siin meie lühikesel talvel ei tähenda mingile midagi. Ja
 kogu Johannesburg'i ümbrus on nüüd täielikult väikestest nelgi-
 kasvandustest. Sama lugu on teise vastupidava ja hästipakitava
 eksportlilliga - gladioliga. Samuti ka terve rea teiste lille-
 dega.

Nii näib, et vaatamata sellele küllaltki pikale asustamisajale,
 pole kaugeltki veel jõutud lõplikult avastada, kui palju
 siinne loodus ja kliima on võimalised, ja mida kõike siin Lõuna
 Aafrikas veel võiks kasvatada. Kindlasti areneb siit aja jooksul
 välja veel nii mõndagi, ja see, mis seni pole veel õnnestunud -
 nagu näit. maikollukeste kasvatamine - tuleb ka kord enam ajal.
 Kuid tähtsam kui see, on ehk selle maa oma huvitava ja väga
 mitmekülgse looduse veelgi tihusam läbiturimine, ja selle
 veelgi suurem üldisusele tutvustamine.

TIJU KADAK

LÕUNA AAFRIKA AUTOTÖÖSTUSE ARENG

Praegu liigub üle ühe miljoni sõiduki Lõuna Aafrika maanteedel,
 ning aastane motorsõidukite müük ületab nüüd juba 100,000.
 Võrreldes teiste Aafrika riikidega, onab Lõuna Aafrika Vabariik
 nüüdsele monendil rohkem sõidukid kui kõik teised Aafrika
 riigid kokku. Elanikkonna suuruse ja autode arvu suhtes, on Lõuna
 Aafrika kahesandal kohal maailmas, kuna iga kaheteistkümmes
 Lõuna Aafriklane onab enda autot.

I. Arvuline koosseis ja juurdekasv.

Lõuna Aafrika Vabariigi elanikkond koosneb mitmetest erinevatest gruppidest. Kes erinevad üksteisest etniliselt, kultuuri, keele, usuliste ja koostöö alusel. Et võimaldada statistilist analüüsi ja ülevaadet, on L.A. Vabariigi rahvastik jagatud nelja peagrupi tavalise koostöös: valged, värvilised, asiinadid ja bantud (neegrid).

L.A. Vabariigi kogu rahvaarv ületab 17. miljonit inimese. Selle arvu rassistiline koosseis vastavalt üldrahvaloendusele 9.9.1930.a. oli alljärgnev:

Valged	3,008,402	- 19,3%
Värvilised	1,509,253	- 9,4%
Asiinadid	477,125	- 3,0%
Bantud	10,027,022	- 68,3%
	15,021,797	- 100,0%

Elanike üldine ja sisetuuline rahvaloendus teinud kogu neljas maakonnas (Proviintis) 1904. aastal. Ajavahemikust 1904 kuni 1930 kasvas rahvaarv 11. miljonit, mis on protsendiliselt 200%. Olenevalt erinevate rassiliikide sündivuse vahetusest, toimus ka rahvaarvu vahetuse nihkumine sellel ajavahemikul. Valge rahva osa langes 21,3%-lilt 1904 aastast 19,3%-le 1930 aastani, kuna samal ajavahemikul kolme ülejäänud mittevalge grupi osa tõusis suhteliselt tõusis. Ajavahemikul 1904 ja 1930 (hiliseimad rahvaloenduste kuupäevad) valgete inimeste juurdekasv oli aastaks 1,3%, värvilistel 3,3%, asiinatidel 2,3% ja bantudel 2,5%. Arvestav rahvastiku juurdekasv võiks anda aastaks 2000 umbes kokkuvõtte rahvaarvu seisust Lõuna Aafrika Vabariigis. Sel puhul oleks selle rassistiline koosseis: valgeid 14%, värvilisi 18%, asiinad 4% ja bantuid 70%.

II. Loomulik rahvaarvu juurdekasv.

Võrreldes teiste samaste maadega maailmas on Lõuna Aafrika nelja rahvastiku grupi loomulik juurdekasv pilt, arvestades sündi ja surma vahetust, üsna koostöö liikuvusega. Valgete loomulik juurdekasvu pilt on samane kui teistes "lühikindlades" maades, kus tšestus on küllaltalt arenenud. Mittevalged grupid sellel tõttal mõitavad suhteliselt sama juurdekasvu tendentsi, kui see oleks veel industrialiseerimisega seotud negatiivsetele mõjudele olemas maades.

Neonendi sündivuse protsent värvilistel ja bantudel asub üsna kõrgel ja valgete oma loomul, või on mõitunud langust viimastel II sajandi viimastel veerandist. Asiinatide sündivus on alles hiljuti mõitunud samuti langust.

1904. aastal alljärgnevad sündivuse vahetused % tohtki kindlaks: valged 2,8% värvilised 4,3% ja asiinatid 3,3%. Kõikjal pole ametlikke andmeid bantude üle, kuid mitteametliku arvestuse järele nende sündivuseks on arvestatud 4,3-4,7%.

Surevuse vahetustades on kaheksanne saavutanud järele pildi: valgetel 0,8% 1904. aastani, värvilistel 1,6%, millise protsendi juures on veelgi langus tulevikus võimalik, kuna ravimisvõimused ja parameetrid muutuvad soodsate üheningust tingimustest just lühitavadele sotsiaalsed grupid. Sama isegi suuremas ulatuses võib bantude kohta, kellele suuremat mitteametlikult arvestatakse 2,7 - 3,8%.

III. Vanaduste jagunemine.

Rahvastiku loomulik juurdekasv mõitub aja jookkul vanusegruppide jagunemise. Omand sündivuse ja surevuse arvud annavad rahvastikule "nooruslikku" ilme. See tähendab, et kuna inimeste arv nooremates gruppides on suhteliselt suur, siis enamasti suure surevuse tõttu on tekitatud juba tšestavuse olukorda.

Värviliste, bantude ja asiinatide (viimaste surevuse langus on alles viimase aja tulemus), juures mõitugi sellist "nooruslikku" iseloomu. Valge rahva grupp aga selle vastu mõitab demograafilise vananemise tunnuseid. Valgete väikese sündivuse juurdekasvu tõttu on nooremad inimestegrupid kaheksanne oma arvades, ja seda on väike surevuse % veel suhteliselt suurendanud, et võimaldada noorematel ülemine vanematesse gruppidesse. Demograafiline "noorus" ja "vananemine" toovad kaasa lõpuks negatiivse mõju majanduslikult tšestavale rahvale. Seisundil juhul, kus veel noored ei ole astunud tšestavasse protsessi, ja teisel juhul kus vanad on juba eriti astudes muutunud tšestprotsessis olijate hoolitsusteks.

IV. Majanduslikult aktiivne elanikkond.

1930. aasta rahvaloendus arvestas 5,002,000 isikut, kui majanduslikult aktiivsed, noist 4,000,000 meest ja 1,002,000 naist, See esindab 35,6% kogu rahva-

-arvust. Majanduslikult aktiivsete isikute arvu iga rassiiliigi kohta võib saada järgneva tabeli kaudu:

Grupp.	Koguarv	Meessikud	Naissikud
Valged	1,140,000	540,000	600,000
Võrviinased	540,000	300,000	240,000
Asiased	120,000	110,000	10,000
Bantud	3,877,000	3,000,000	1,877,000

Iga võrviigrupi tšellade klassifikatsioon näitab, et valged meessikud teenivad oma elamise tšellatustest, kutselistest ja teistest erialadest. Umbes 13% valgeid mehi tšellab põllumajanduses. Põuaga pooled valged naistšellad on togevuses kontoriladadel, mitmetel kutse-aladel, tehniliste tšellatetena, müüjannadana ja ka tšellatilikudel aladel.

Võrviiliste meeste grupis on nad peamiselt togevuses tšellatustes ja põllumajanduslikel aladel, kuna naised selles grupis moodustavad tšellatustšellat, majateenijate ja põllumajanduse sektoris tšellat.

Võidi võtta kui kokkuvõtte: kõigist asiantidest meeste seas on tšellatustšellat, elojšellat osa on jagunenud peamiselt põllutšellat, müüjadena, administratiivsed ja juhtivad ametid. Enamus selle grupi naisi tšellatavad tšellatustes, kaubanduses ja koduteenistajadena.

Enam kui 40% bantude meestest tšellatavad põllumajandussektoris, millele järgnevad kaevandused ja tšellatustes. Kaevanduste ala hõlmab ka suure arvu tšellatjaid naaberriikidest. Bantude naised on enamuses kodude teenistajad ja suurelt osalt ka põllumajanduses.

V. Rahvastiku sissetulekuid.

Üks tšellatid aspekte rahvastiku uurimises on suhe rahvastiku ja vastava maa tootva aparandi vahel selleks, et varuda kasvavaid materjaleid hüve. Kõikjalaselt tšellatadavad mappuoverad ja kapitali allikad ning kiire tšellatjate arvu juurdekasv ei ole kahjulik piisav mitte. Samavõrdselt tšellatuse onavad elused ja tšellatunus, ning võrdsest tšellatana on ettevõtlilikele elamusele. Olguagi, et proua ei ole, aga ka ka ettenäha nii tšellatiste kui tšellatju puudust, siiski on puudus vaid oskustšellatiste aladel. Enamuses Lõuna Aafrika tšellatistkonnast ei oma erilist teenitud oskust ja noid võib asendada mehhaniseerimise rohkem tarvitusele võtmisega, ilma et tootmisliku tõusena. Oskuse puudus on kahjulik tšellatiste tšellatunusele, mis omakorda tingib madalat palgat mitte-oskustšellatistele. Võrdluse sissetulekust ühe isiku kohta toovad rahvastikus, mis oli teenitud mitmes riikides 1953-57.a. peaks elama selles suhtes väga valgustav. Peab aga rõhutada et erinevused olu turbinise laadis ja olukalliduses ning mitmed teised mõjuvad tegurid toovad võimatuse anda täpse võrdluse sissetulekute statistikast mitmesugustes maaos avaldatud andma kurai alusel.

Per capita Sissetulek 1950-57 (L.A.Randi) RI = 1.4 dollarit.

U.S.A.	1,491	India	48
Austraalia	777	Tanganyika	38
Inglismaa	800	Lõuna Aafrika	250
Venetsueela	542	valged	304
Jaapan	161	asiadid	173
Rhodesia-Feder.	93	võrviinased	131
Egiptus	73	bantud	71

Keskmine Lõuna Aafrika Vabariigi per capita sissetulek: 250 oli võrdluseis madalam kui esimesed neli maa selles tabelis kuid selle juures hulga kõrgem kui Afro-Asia maaos, kaudu arvatud Jaapan. Mitmesuguste rassigruppide sissetulek eraldi teenitab tšellatpandavalt mittetoetega mahajätmist, eriti bantude juures võrreldes valgetega, aga jätab siiski parema lootuse tuleviku arengule kui mittetoetajatest tšellatistkonda on võimalik suunata produktiivsemasse togevusse.

H.L. THOU, mag. rer. oec.

Rhodes University, P.E. S.A.

On olmas kogu vahetiksli hõlmav Haridusministeerium, kuid mõjuvõimult kokkuvõtte juttuvaks ja korraldavaks asutiseks on provintsi koelivalitus. Viimane jagab oma omavalitsuse koelid tšias alutades ja koekõlas provintsi hariduspoliitiliseks. Provintsi koelivalitusas ja koelise vahetiksli asutiseid on ka provintsi haridus- ja kultuuri osakond.

Uusiku kooli administratsioonile on minu juhtivaks organiks koolijuhataja. Ta on juhtiv ja vastutav sel määral, et tahtnuta tekitab soov ninetada Uusiku kooli korda juhtkorras. Opendukogu kui sarnast ühiseid ei tasta aga tunda. Koolijuhataja assistent on assistent, s.t. ta on koolijuhataja avitaja ja koostööline. Tal tuleb koolijuhatajale aru pildada ja ncu küsida määra enam kui seda oli vaja teha. Koolijuhatajale tuleb teatada kirjalikult anta, veerandant, määra ja määra poolinegi pleva tšhava. Samuti kooli tulevad anta kirjalikult aruand anta sarnade perioodide kohta. Iga viikugi tšhava koostatakse koolijuhataja teatada koolijuhatajale. Koolijuhataja istub oma kantseleis nagu kapten komand-sillal ja piljades koolides on tal etteohendus kooliinspektsiooni ja kooliinspektsiooni igasse kooliinspektsiooni igal hetkel. Lianks kooliinspektsiooni määramatule kooliinspektsiooni il-mub koolijuhataja assistendi tundi nii nagu kooliinspektsiooni suva määrab ja kontrollib tšhda kohapeal oma ihuliku silma ja kõrvaga.

Kooli kohustus kehtib, vähemalt variatsioonidega provintside vahel, üldiselt 16-a elanustani. Oppanaku koolides ei ole. Optimal, viinud, koolitarbed, jne. antakse enamuses provintsideist õpilastele tasuta. Samuti saavad õpilased püües kord taata sine ja sõidupiletid kooli ja koju. Viimane soodustus ei ole veel rakendamis üldiselt.

Kõikide õppevahendite alghooldajateks on enamasti teadus- ja tehnikaaladite õppevahendite alghooldajad, kes on seotud teadus- ja tehnikaaladite õppevahendite alghooldamisega. Kõikide õppevahendite alghooldajateks on enamasti teadus- ja tehnikaaladite õppevahendite alghooldajad, kes on seotud teadus- ja tehnikaaladite õppevahendite alghooldamisega.

Epilaste teaduslike küljele iseloomustavaks joonaks on konservatiivsus ning vähe-
ne moodsuste harrastamine ja katsetamine. Kõneldakse ja kirjutatakse küll sageli
Epilaste isetegususest, aktiivsusest, individuaalsusest jne., kuid praktika-
lalt kasutatakse eeskätt ühte isiklikult suurt viisakust.

... ..

"Kõnsolev 17"i" arvude 16. aastaseks täitmisel kirjeldatavate kolme il-
 jomiliselt valge naine kirjelduse. Nii, et umbes 75% välistest rassist on
 kirjeldatav, jagades Kõnsolev kirjeldus Kõnsolevi nide kirjeldustool-
 naks ja kirjeldatavate kirjeldatavate.

Kirjandusilasele oli selle kodusema nimetusega -buurikeelsele kirjandusele lähenedes tekitab tahtmatult talle seda võrrelda eestikeelse kirjandusega. Olinke ja polemad väikerahvad ja kirganduse iseseisvusele kirjandusilasele alale sauris piirid vahet samasegealt. Ometi leiaksime võrdluse puhul kõrvuti kuigist ja koldkuste punite vaid aattemist. Ajalehtide, elutüüside, eestikeelse ja rahvaste intellektuaalse arenguse poitvud erinevused on olnud seevõrra lahknevad, et üksteisega võrdluse ootamine osutuks kasulikuks sarnaseks. Pikema perspektiivis võiks ja eesti kirjanduses näitda võrdlemisi ühtlase arengutega toimumd arugiut pildetvut, kirjandusilasele kirjanduse vahetlusega seotud toimumd sarnastvut aga iseloomustavad niiküti pildid põlvimised samal nivoöl kui ka ühtlased sõstetud üles ja mõneti isegi alla.

Afriikaaiksikeel arenes hollandikeelest, milise keele tõid lõuna-aafrikasse kopea 1682.a. asunud eurooplasest asustajad. Alates keele-
tulemust natas keeletoodud keel kohalike pärimaalest suguharude
poolt kõneldavate keelte, milaialest orjade keele ja hiljem Prants-
maastat unapooli tulnud hugenootide keele mõju alla. Tähelepanu oli,
et algupärane hollandikeel kaotas palju oma senisest sõnavarast ja
keelekoostusest, rikketas uute sõnadega ja keeleloovisega ning juba
1750. a. leidus esimesi jälgi divergentsest keelelajut. Kirjakeeles
ja vormalisels viljendamis kasutati veel pikke ega hollandikeelt,
aga igapäevane kõnekeel orines kirjakeelest tunduvalt ja arenes om
eripärast arengust.

6. J. Tõttide esitatavaid esimesi afrikaanikeelsete kirjaste avaldusi võiks vaevalt nimetada kirjastuseks, eteti esitused need selleksa potentsiaalsetele arenguvõimalustele.

Sõlises Aafrikaaustlaadse kirgikus arong sai teoks alles Suuri-
sõja sõdurimõrkeil päevil, kus sõjale kaotav rahvastunde pingeline
tõus oli loomulikult teiselavaks kaevavale belletristilale. Kirjandus-
loos tundus esimese truuvirandina, kättesid Jan Colliere, J. B. du
Toit ja C. B. Leibold patriotlikult hingestatud imago sõda. Ühe
originalne spontaansusega oli sel ajal neist kolmest väljapaistvam
C. B. Leibold.

Tolleaegsoid afrikaanskeelse kirjanduse pioneere stimuleerivaks tegetõhujajaks olid euroopa ja eriti inglise kirjandusest pärit nä-
juteguriid. Euroopaast talnud traditsiooniga eeskujud mõitaid teod,
aga samas õhvardasid nad lükatada noore afrikaanskeelse kirjanduse
oma nio.

Õigele vaatamata kerisid sellised spured nimenägu C. J. Langenhoven, kelle kehtsuse sinevallaks oli suruti sõda ja sõjaga seotud inimesed ja nende tihti traagilised olukorrad. Suruti, C. M. van den Heever, kelle sõgasedist esinevaks probleemiks oli omi talu kaotatud ning linna siirdunud buur, kes ei surutud kohaneda võõras, linlikus milieos.

Miljonat arangut iseloomustab märkinisvõrre edasiminek karakteri kujundamise oskus, kus afrikanistikele epigrammiline hüüdislaad ja rahvakeelel põhinev humoristlik soon koos saavutused mõnikord lausa virtuoslikult täpselt.

Selle kumari nimelgaist muredest on samitavad Dirk Montert ja
juba nimetatud C. W. van den Heever. I. D. du Plessis tõi ka kumari
sätti kibeid humoristilisi nägusid tervikuna, mis ajasid ka teosist
teeb silmapaistva asutuse. Kapi provintsi värviliste elu-olu kujut-
amises on silmapaistvat plastilisust C. W. Kuhn ja nooremast J. G.
Rabie tõi ka.

Loodusmiste kirjandustehnoloogide võimete ja oskuste kasvades pidi vana, olgugi väga viljakas veteraanid, nagu D. F. Mäharbe, JUK-
ma segamõde tehnikale. Alates küsimuse saajad kollektiivisest asu-
taist on areng elanud eriti vilgas ja mitmeliselt. Pealiskavannud kirjan-

kuulik põlvkond on aina leidnud uusi ja avaramaid avaldusvorme loobudes senini paljuparrastatud romantismist ning suundunud särele introspektiivsema ja psühholoogilisema varjundiga teoste kultiveerimisele. Samuti on välisele vormile ja romantiliselt teadlikule sõnainjundusele osutatud enam ja enam tähelepanu.

Kauniloeking tehnikakäsitlusi korrapärase riimi kasutamiseist juba aastaid tagasi ja olikse samal teel katsudes ja kinnitades huvipäruvate tulemustega tänapäevani.

Tolle noodes põlvkonna esindajaid mainigen van Tük Louw'd, kelle prohveticud eluseletused hõidavad oma intensiivsuse ja sügavusega. Samuti C. Oppermant, kelle penetreerivad tõeteadlused nurravad elu ja nühete välise kanta. Uys Krige noodes vormilt ekspressiivne lühirika on saavutanud suure populaarsuse, mille kohal hõljub inepärane mingi romantiline hõng. Oma inimlikkusest hõõguvate teoste autor Ernst van Heerden onab erakordset keeletunnet, mis tema lugejat soovendavale stiilile tuleb aina kasuks. Lisaks väärtivad mainimist ja lugemist ka sellised nimed, kui Elisabeth Dybena, kes edasilt moodleb naiselikkuse probleemidega ja C. J. Pretorius, kelle peamiselt huvialaks on sotsiaalsed olud linnas.

Tõsiselt võiks tänapäeva buurikeelse kirjanduse palet iseloomustada loominguiliselt rühutu ja otsiva vaimu kantud pürgimisena aina suuremale tõuslikkusele, kus tänapäeva rahvuslikud, rassilised ja mitmetahulised mud sotsiaalse elu probleemid, aga ka isikupühholoogilised komplikatsioonid leiavad selgeks kajastuse. Samasegalt võib vormitehniline kateetamine tõuslikkuse vormivõimaluste suunas.

Lõuna-Aafrika ingliskeelse kirjanduse alguseks tuleb arvata aastat 1795. Sel aastal avaldas Maigi olupeeritud Briti okupatsioonil võimustatava kuberneril sekretäri abikannas Lady Anne Barnard oma "kirjad" ja "Ajalirja", milleleis ta kirjeldas tolleaegse kolonialperiodi sotsiaalselt elu "in a gracious way". 1820.a. kolonistide igapäevase elu rannuse ja karuuse tantsel tundus Lady Anne Barnardi sülg soojana ja mõistvaks. 1820.a. asustajajaga koos saabus Lõuna-Aafrikasse ka Thomas Pringle, keda on nimetatud kristlikuks sotsialistiks. T. Pringle taotles ja propageeris orjade vabastamist ning nõudis ajakirjanduse vabadust. Tema kuulutused, nagu "Ohtu aidab" ja "Kange. kõrbes" on paremini tuntud kui nühete ta "One Lõuna-Aafrika elaniku jutustus". Pringle jättis jäljed L.-A. ingliskeelse kirjanduse arengis-lukku peamiselt oma idealismiga.

Kolonistide period lõpetas Olive Schreineriga, keda on peetud naisgagiuselks. Jumeute vanemate kõrgeit intelligentse lapsega sünninud ja "anud arenas ta nühena ja kirjeldama elu ja elurast oma aega kaugelt ületava hõimkõnavigõinega. Karree kõrbe farsis guvernantina tühades kühes ta juba 10. eluaastaks looma enesoleidmise kühge viljana ilmunud "Lugu ühest aafrika talust". Olive Schreineri suurimaks teoseks aga jättis "Mõtteid Lõuna-Aafrikast"; see sotsiaallajalooline teos on loodud tõhutu siseselemissõinega, rassidevahelise arusaamisega ja prohveticliku nägemuslikkusega.

20. sajand avas uue arengujõrgu L.-A. ingliskeelse kirjanduse arengus. Seni domineerinud vaatlust ja kirjeldust asus asendada isikupärane kujutus ja loikhaardelisuus. Maigi tolleaegne õhkkond rühalt kinnatas poliitiliste vastuolude tõttu, tõid sajandi esimesed dekaadid kuka vili-japaistvat teost: Sir Fitzpatricku "Joek of the Bushveld" ja Kingsley Fairbridge'i "Lugu iseenesest". Mõlemad teosed paeluvad oma lihtsuse ja meelitsusega ning cobivad hõsti veel nagu kaevuene oleva nua ja rahva elada olevasse ajajärku.

Esimesed proosateosed, mis hõitavad inimliku arusaamisega sotsiaalselt keelkenda, tulid kahelt naisautorilt ja nimelt Pauline Smith'ilt ja Sarah Gertrude Millin'ilt. P. Smith'i "Võike Karree" ja "Fedell" nimelisis tõis kujutati tundelise sülega maailu. S. G. Millin'i tõhus ja meelitselt jõuline stiil erines P. Smith'i loobest esitamisviisist nühgatavalt. Tema egotsentrilise sülega kirjutatud "Jumala orvad", "Mary Glenn" ja "Võrjate kuningas" on jõulised ja haaravad oma looppimata vaimu ning tõeanustusega. S. G. Millini hilisemat teedangut iseloomustab siirdumine biografiliste ja muusarlike teoste kirjutamiselo ning neilgi aladel saavutatud meistriliklusa. Arvestatavaid kriitikuid on arvamisel, et ta "Õõja hõevir" ja Minu pühvade mõõti" ületavad tasoteoloogilise interpretatsiooniga proosateosid.

Nad hoolitsevad selle eest, et igal töölisel eestlasel oleks koht, kuhu aeg-ajalt hoida tulla ja eestikondlikkus oleks tunda endid ühise perena. Nad hoolitsevad ka selle eest, et rahvuslik eesti üritusi loogitsesid tunda olla; hoolitsevad ka selle eest, et järelekasvaval noorusel oleks oma vili ettekanneteks enesekeseks ja veel kindlaim viisidus oma rahvusliku hulgas armutada seda elutarkust, vaimevare ja sirgejoonelist meelt, mida paljudel rahvastele veel kahjuks ei ole. Sellel kahel viisil, kuid vapralt, kultuurilisele ei ole veel unustusse vaibunud Eesti ilia eesti traditsioon.

L. Aafrika tegevate eestlaste liigitamist erialade järele on ühise huvitavaks oleks poolkalliskivide lihvise ala, millega tegelevad praegu 8 leiukonda, ning sellele alale järele on sama alaga tihedat ühendust olev kullase ala, milles alaga tegeleb 7-nest leiukonnast eestlasi.

Alasid, millel eestlased on suutnud endid 1851 1884 omi ohimaha-tõstetud, vastavõetaviljapannala-andeliste tšestus, tekkisilistõstus, müstis-tõstus, kala- ja viliapõhik, metalli- ja mehhanilistõstus, dandide juht-tõstus, puuviljakasvatust, ehitustetevõtted, kaubandusala ja mitmed liiki ametikohad nagu keemia-, laevandus- ja peenusepõttõstadel. Samuti on kaunistikke ja hoolitsetajaid ja tegevateid teistel aladel.

o - o - o - o - o

Toimetuse Järelekirrus.

Kaplinna Eesti Seltsi "LÕUNAST" Toimetus kasutab seda ruumi selleks, et oma arvukale ja uinale kaastõeliste perole kätsolevaga edasi anda siiramatut viga asjalikult ja põhjalikult tehtud kaastõe eest. Sellega ei ole neil teile parandada anda ja palume sellega lepyda. Meie toimetuse aga, et oleme ühiselt teeninud oma rahvuskaaslast ja nende huvaid, kui astume nende ette selle ühiselt toimetatud ja viljeantud kirjutuste seeriaga. O'ame neile ütlanud oma vaimliku kätso selleks, et neil oleks võrdlus-võimekus selle oma sisemusest ja olemusest, kus meie praegu elame ja oma igapäevast tšest teeme.

Toimetajate tšest kuulub ka selle viljeandele puhul Kaplinna Eesti Seltsi liikmeskonnale, kelle majanduslik kaasabi on teinud võimalikuks katta vastava viljeandega seoses olevad kulud.

Kõigile praegustele ja ka tulevastele kaastõelistele ütlemis: "Hoidke alal oma võimekust ja terav sulg järele isteks viljeandeteks, ühe-kõik millesse meie kaasamest, või kellele tahes talgu viljeandeks jätata võrdlevalt asjaliku informatsiooni andmist samasolise viljeandele kanda eestlaste kaastõele laias määral". Teie aljas panus on kindlaks aluseks eestlaste teaduste rikastamisel ja valgustamisel. Selleks aina edu ja jõudu!

Trüvivigade parandusi:

Eestlasi õngestordi harrastajaina...

- a) Kallaligi suhtes lugeks: "ihernus" ehk "hõrnas".
- b) Seltsi nimetuse all lugeks: "Cape Escorial Society".

Tänuvõetus.

Toimetus viljeandab siinjuures oma parimat tšest kätsokirjade ümberkirjutajatele negatiivideks, samuti paljundajatele ja korraldajatele, mis viljeandisega seoses on olnud.